

**Philip MCCANN, Αστική και Περιφερειακή Οικονομική
Εκδόσεις Κριτική**

Αντώνης ΡΟΒΟΛΗΣ

Είναι σίγουρα ευχάριστο το γεγονός ότι η ελληνική αγορά επιστημονικών βιβλίων έχει «ωριμάσει» και έχει πλέον το αναγκαίο «κρίσιμο μέγεθος» (αυτό είναι ίσως το μόνο θετικό από τον θεσμό του «ενός υποχρεωτικού» διδακτικού εγχειριδίου στα ελληνικά πανεπιστήμια) έτσι ώστε να είναι δυνατή η σχεδόν ταυτόχρονη έκδοση ενός ξενόγλωσσου διδακτικού εγχειριδίου και στα ελληνικά¹. Το βιβλίο του Philip McCann Αστική και Περιφερειακή Οικονομική (με πρόλογο στην ελληνική έκδοση από την Ελένη Λουρή-Δενδρινού) έρχεται να προστεθεί στα, ομολογουμένως λίγα, βιβλία που ασχολούνται με θέματα Οικονομικής Ανάλυσης του Χώρου ή / και Οικονομικής Γεωγραφίας.

Ένα από τα βασικά ερωτήματα στα οποία ο McCann απαντά ήδη από την εισαγωγή του βιβλίου του είναι η σχέση μεταξύ Αστικής και Περιφερειακής Οικονομικής Ανάλυσης, σχέση η οποία, τουλάχιστον στα Ευρωπαϊκά (και ακόμη περισσότερο

Ελληνικά) πανεπιστήμια, δεν είναι πάντοτε σαφής και διακριτή. Για τον McCann, όπως και για τους περισσότερους Ευρωπαίους επιστήμονες, αυτοί είναι δύο υποκλάδοι της Χωρικής Οικονομικής Ανάλυσης «απαντούν σε αρκετά διαφορετικές απαντήσεις» (σελ. 19 στο βιβλίο). Η Αστική Οικονομική ασχολείται με θέματα σχετικά με την φύση και την λειτουργία της οικονομίας της πόλης, ενώ η Περιφερειακή Οικονομική «θέτει ερωτήματα που αφορούν μεγαλύτερες γεωγραφικές περιοχές» (σελ. 19). Συμπληρώνει όμως στην συνέχεια ότι «υπάρχουν ζητήματα που μπορούμε να αναλύσουμε και με τις δύο προσεγγίσεις όπως αυτά που έχουν σχέση με την θέση των πόλεων, τη θέση επιχειρήσεων, ή τη μεταναστευτική συμπεριφορά της εργασίας» (σελ. 19).

Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να αναφερθεί ότι στην Εγκυκλοπαίδεια των Οικονομικών και συγκεκριμένα στους σχετικούς τόμους για Περιφερειακά και Αστικά Οικονομικά ο

Αντώνης ΡΟΒΟΛΗΣ, Λέκτορας, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Richard Arnott αναφέρει (Arnott 1996, σελ. xv, υποσημείωση 1) ότι η Αστική Οικονομική, ως αυτόνομο επιστημονικό πεδίο, έχει αναγνωριστεί μόνο στις Βόρειο Αμερική, στην Ιαπωνία και στο Ισραήλ. Οι Fujita, Krugman και Venables στο κλασικό πλέον βιβλίο τους *The Spatial Economy* (1999) που συστηματοποίησε τις βασικές απόψεις σχετικά με την Νέα Οικονομική Γεωγραφία (ΝΟΓ) θεωρούν ότι η Αστική Οικονομική, ακόμη και αν δεν είναι από τα βασικά πεδία της Οικονομικής επιστήμης, πάντα θα μπορούσε να θεωρηθεί «Οικονομική Ανάλυση». Ο όρος αυτός έχει γι' αυτούς μία αξιολογική κρίση, δηλαδή η Αστική Οικονομική αποτελεί σοβαρή επιστημονική ανάλυση. Αντίθετα η Περιφερειακή Επιστήμη (Regional Science), σύμφωνα πάντα με τους Fujita, Krugman και Venables (1999, σελ. 25)², είναι «ασαφής σχετικά με την δομή των αγορών, μάλλον 'σκοτεινή' σχετικά με τους εισοδηματικούς περιορισμούς και μερικές φορές φαίνεται ότι συγχέει λύσεις (χωροταξικού) σχεδιασμού με τα αποτελέσματα της λειτουργίας των αγορών». Γενικά οι εκπρόσωποι της ΝΟΓ θεωρούν ότι η Περιφερειακή Επιστήμη, αλλά και η Οικονομική Γεωγραφία πριν την εμφάνιση της ΝΟΓ δεν πληρούν τους όρους μιας αυστηρής επιστημονικής προσέγγισης.

Μία άλλη σχηματική διάκριση ανάμεσα στην Αστική και στην Περιφερειακή Οικονομική Ανάλυση είναι ότι η πρώτη χρησιμοποιεί κυρίως εργαλεία της μικροοικονομικής προσέγγισης, ενώ η δεύτερη χρησιμοποιεί κυρίως μακροοικονομικές έννοιες και μεθοδολογικά εργαλεία. Η πρόθεση του McCann ήταν στο βιβλίο αυτό να «ξεπεράσει πολλούς από τους περιορισμούς των υπαρχόντων εγχειριδίων και να εξετάσει τόσο τις αστικές όσο και τις περιφερειακές οικονομίες, υιοθετώντας μικροοικονομικές και μακροοικονομικές προσεγγίσεις σε ένα ρητά γεωγραφικό πλαίσιο» (σελ. 22). Χωρίς να μπορούμε στην (μεγάλη) συζήτηση για την σχέση μικροοικονομικής και μακροοικονομικής προσέγγισης, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτό το σημείο είναι από τα ισχυρά μεθοδολογικά πλεονεκτήματα του βιβλίου. Το βιβλίο οργανώνεται ως εξής: Τα τρία πρώτα κεφάλαια διαπραγματεύονται ερωτήματα

που σίγουρα εμπίπτουν στην αστική οικονομική, τα επόμενα τρία κεφάλαια ασχολούνται με θέματα που παραδοσιακά θα κατατάσσονταν στην περιφερειακή ανάλυση³ και το τελευταίο κεφάλαιο είναι ένα κεφάλαιο που συζητά θέματα πολιτικής.

Πιο αναλυτικά, το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται θεωρίες και υποδείγματα σχετικά με την επιλογή της γεωγραφικής θέσης των επιχειρήσεων, όπως για παράδειγμα το υπόδειγμα θέσης – παραγωγής του Weber, το υπόδειγμα θέσης – παραγωγής του Mosses, μονοπωλιακά υποδείγματα όπως αυτό του Hotelling, καθώς και επιλογή της γεωγραφικής θέσης σύμφωνα με την συμπεριφορική θεωρία της επιχείρησης. Το δεύτερο κεφάλαιο με γενικό τίτλο «η κατανομή των δραστηριοτήτων στον χώρο» παρουσιάζει ουσιαστικά διάφορες εξηγήσεις για την συγκέντρωση των δραστηριοτήτων στον χώρο. Εδώ παρουσιάζονται βασικές έννοιες, όπως οι οικονομίες χωρικής συγκέντρωσης, έτσι όπως αυτές έχουν παρουσιαστεί και ταξινομηθεί από τον Marshall, αλλά και τον Ohlin και τον Hoover. Παρενθετικά πρέπει να σημειωθεί ότι στο κείμενο του McCann γίνεται σαφής η διαφορετική προσέγγιση των συγγραφέων αυτών στο θέμα αυτό. Μια σειρά άλλων υποδειγμάτων και προσεγγίσεων για τις χωρικές συγκεντρώσεις, όπως τα υποδείγματα του πόλου ανάπτυξης, της θερμοκοιτίδας, του κύκλου ζωής, τις απόψεις του Porter, και το υπόδειγμα των νέων βιομηχανικών περιοχών.

Το τρίτο κεφάλαιο, με το οποίο ολοκληρώνεται η ενότητα της Αστικής Οικονομικής ανάλυσης, δεν θα μπορούσε παρά να διαπραγματεύεται τις χρήσεις αστικής γης (ή όπως είναι ο τίτλος του κεφαλαίου «την χωρική διάρθρωση της αστικής οικονομίας»). Το κεφάλαιο ξεκινά με μία παρουσίαση του υποδείγματος του von Thünen για την τιμή και χρήση της γης και προχωρά στην επέκταση του υποδείγματος αυτού (από τους Alonso, Muth και άλλους) όταν υπάρχει υποκατάσταση γης με άλλους παραγωγικούς συντελεστές, καθώς και με το ζήτημα της κατανομής της αστικής γης μεταξύ κατοικιών για νοικοκυριά. Επίσης θίγεται μια σειρά άλλων θεμάτων – κριτικών στο βασικό υπόδειγμα για

τις τιμές γης, όπως για παράδειγμα η άρση της υπόθεσης για μονοκεντρική πόλη, το άριστο μέγεθος μιας πόλης, κα.

Από το τέταρτο κεφάλαιο, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ξεκινά η ανάλυση που θα κατατασσόταν στα πλαίσια της Περιφερειακής Οικονομικής. Το κεφάλαιο αυτό αναλύει το πώς προκύπτει η εξειδίκευση των περιφερειών με την χρήση του υποδείγματος του βασικού (και μη βασικού) τομέα. Παρενθετικά πρέπει να σημειωθεί ότι η χρήση ενός τέτοιου υποδείγματος δίνει την δυνατότητα, όπως αναφέρεται και στο βιβλίο (σελ. 220) «...για μια ολοκληρωμένη ανάλυση σε επίπεδο πόλης-περιφέρειας. Αντί να αναλύει τις επιπτώσεις των αλλαγών κατά κλάδο σε μικροοικονομικό επίπεδο, συγκεντρώνει την προσοχή του στις διασυνδέσεις μεταξύ των κλάδων στο σύνολο τους». Η εξέταση της περιφερειακής οικονομίας συμπληρώνεται με την χρήση περιφερειακών πολλαπλασιαστών και ανάλυσης εισροών – εκροών. Στο πέμπτο κεφάλαιο υπάρχει μία παρουσίαση των βασικών διαφορών των χαρακτηριστικών των αγορών εργασίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Εξετάζονται νεοκλασικές και κεϋνσιανές προσεγγίσεις και αναλύονται οι αλληλεπιδράσεις κεφαλαίου και εργασίας, καθώς και της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κεφάλαιο κλείνει με μία σύντομη παρουσίαση υποδειγμάτων «έλξης» και «κύκλου ζωής» μετανάστευσης.

Στο έκτο κεφάλαιο αναπτύσσεται (και εδώ με συντομία) η προβληματική για την περιφερειακή ανάπτυξη. Δεν θα μπορούσε να λείπει μια αναφορά στην θεωρητική πλευρά της νεοκλασικής προσέγγισης της περιφερειακής ανάπτυξης, αναφορά που ακολουθείται από μια παρουσίαση του πώς μπορεί να υπολογιστεί αυτή η ανάπτυξη (με την χρήση συναρτήσεων παραγωγής), καθώς και της έννοιας της ενδογενούς μεγέθυνσης. Τις νεοκλασικές αυτές απόψεις ακολουθούν κεϋνσιανές προσεγγίσεις για την περιφερειακή ανάπτυξη, όπως αυτή της ανάπτυξης μέσω του ισοζυγίου πληρωμών, και της σωρευτικής ανάπτυξης, όπως τουλάχιστον αυτή έχει «εκσυγχρονιστεί» από σύγχρονες μετα-

κεϋνσιανές απόψεις. Το τελευταίο κεφάλαιο είναι κεφάλαιο στο οποίο αναπτύσσονται θέματα πολιτικής, τόσο σε αστικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Για παράδειγμα, παρουσιάζονται θέματα όπως οι πολιτικές αστικής ανάπτυξης, οι ζώνες πρασίνου ή οι μικροοικονομικές και μακροοικονομικές επιπτώσεις της περιφερειακής πολιτικής.

Είναι προφανές από αυτή την παρουσίαση των θεμάτων που παρουσιάζονται στο βιβλίο του McCann ότι καλύπτεται ένα μεγάλο φάσμα από τα ερωτήματα που θέτει η οικονομική ανάλυση του χώρου. Η όποια θετική ή αρνητική κριτική που θα μπορούσε να γίνει στο βιβλίο θα μπορούσε να καταταχθεί σχηματικά σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Το πρώτο είναι το καθαυτό περιεχόμενο των διαφορετικών κεφαλαίων του βιβλίου, περιεχόμενο που καταρχήν πρέπει να τονιστεί ότι είναι ικανοποιητικότατο. Το δεύτερο επίπεδο έχει να κάνει σχετικά με το κοινό στο οποίο απευθύνεται το βιβλίο και πιο συγκεκριμένα με το ειδικό εκείνο τμήμα του κοινού που απευθύνεται ένα διδακτικό εγχειρίδιο, δηλαδή τους φοιτητές. Ένα τρίτο επίπεδο είναι αυτό σχετικά με την προσέγγιση του βιβλίου σε θέματα του χώρου, ή διαφορετικά διατυπωμένο την κριτική που θα μπορούσε κάποιος να κάνει σχετικά με το αν η οπτική του βιβλίου είναι «πολύ οικονομική», δηλαδή την σχέση των περιεχομένων αυτών με την οικονομική γεωγραφία, έτσι τουλάχιστον όπως η οικονομική γεωγραφία προσεγγίζεται σε τμήματα γεωγραφίας, ειδικά στην Ευρώπη.

Τα περιεχόμενα του βιβλίου είναι σίγουρα ικανοποιητικά, τόσο στο ποια ερωτήματα και θεωρίες παρουσιάζονται, όσο και στον τρόπο που παρουσιάζονται. Ο αναγνώστης του έχει μία επαρκή παρουσίαση της βασικής θεωρίας, τόσο της Αστικής όσο και της Περιφερειακής οικονομικής. Μία ένταση / κριτική που θα μπορούσε να υπάρξει προς το βιβλίο είναι το ότι ακριβώς επειδή παρουσιάζει αυτή την ευρύτητα θεωριών από δύο πεδία της Οικονομικής Ανάλυσης του Χώρου δεν έχει, αντικειμενικά θα παρατηρούσαμε, να αναλύσει βαθύτερα κάποια από τα θέματα που διαπραγματεύεται ή να υπάρξει μία παρουσίαση βασικών

θεμάτων που λείπουν από εδώ. Στην ξένη βιβλιογραφία, ειδικά στην αγγλοσαξονική, υπάρχουν, ίσως όχι πολλά, αλλά αρκετά εγχειρίδια για Αστική Οικονομική και ακόμη περισσότερα για Περιφερειακή Οικονομική.

Για παράδειγμα, από τα ευρύτερα χρησιμοποιούμενα εγχειρίδια για Αστική είναι αυτά του Arthur O'Sullivan (2003) που βρίσκεται αισίως στην 5^η έκδοση, ή του John McDonald⁴ (1997). Αυτά καλύπτουν σε μεγαλύτερη έκταση τα κεφάλαια του βιβλίου του McCann που αναφέρονται στην Αστική Οικονομική, κάποια από κεφάλαια της Περιφερειακής (η θεματική της τελευταίας, όπως αναφέρθηκε στην αρχή, στην Βόρειο Αμερική, θα εντασσόταν στην Αστική, ειδικά σε τμήματα Οικονομικών σχολών), καθώς και μια σειρά άλλων θεμάτων, για παράδειγμα κατοικίας, μεταφορών, φτώχειας, πάντα με έμφαση σε μια οικονομική προσέγγιση⁵. Παρομοίως, ακόμα και εισαγωγικά εγχειρίδια της Περιφερειακής ανάλυσης, όπως για παράδειγμα το βιβλίο των Armstrong και Taylor (2000), έχουν μεγαλύτερη ανάλυση στα θέματα που θίγει και ο McCann, αλλά και μια μεγάλη παρουσίαση για τα προβλήματα της περιφερειακής πολιτικής.

Πιθανότατα όμως είναι άδικη μία σύγκριση του βιβλίου του McCann με βιβλία που αναφέρονται είτε σε Αστική, είτε σε Περιφερειακή Οικονομική. Το βιβλίο του McCann συνθέτει και τις δύο αυτές παραδόσεις της Οικονομικής του Χώρου και αυτό είναι το ισχυρό του σημείο. Ο Kenneth Wieand (2003) στην κριτική του γι' αυτό το βιβλίο παρατηρεί, για παράδειγμα, ότι η συμβολή του McCann στην διδασκαλία του von Thünen βρίσκεται στην ενοποίηση διαπεριφερειακών χωρικών υποδειγμάτων με τα υποδείγματα του Weber και του Lfisch. Γενικά τέτοιες κριτικές ήταν θετικές τόσο γενικά με το βιβλίο, όσο και ειδικά για την επιλογή του υλικού. Να σημειώσουμε απλώς ότι έστω και με την μορφή παραρτήματος (παράρτημα 2.3) το βιβλίο παρουσιάζει ένα υπόδειγμα της ΝΟΓ σε μια μάλλον ολοκληρωμένη αναλυτική μορφή σχετικά με την κατανομή των δραστηριοτήτων στον χώρο, πράγμα που δίνει την δυνατότητα στον αναγνώστη να δει τις

σύγχρονες εξελίξεις στην Οικονομική του Χώρου.

Οι όποιες πιθανές αντιρρήσεις είναι πιο πολύ θέμα προσωπικών προτιμήσεων. Για να αναφέρουμε μία τέτοια προσωπική προτίμηση είναι ίσως καλύτερα⁶ να εισάγει ένα βιβλίο την συζήτηση για τον ανταγωνισμό και τις τιμές γης με μια αναφορά (ή ακόμα καλύτερα εκτενή παρουσίαση) για καθαρά παρούσα αξία και κυρίως για το υπόδειγμα – απόψεις για γαιοπρόσοδο του Ricardo⁷. Ένας τέτοιος κατάλογος προτιμήσεων όμως θα μπορούσε να είναι διαφορετικός για κάθε αναγνώστη με κάποια προπαίδεια στην Οικονομική Ανάλυση του Χώρου και αυτό που έχει σημασία σε τελική ανάλυση είναι ότι το βιβλίο είναι μια ολοκληρωμένη και συνεκτική παρουσίαση της Αστικής και Περιφερειακής Οικονομικής.

Παρουσίαση που απευθύνεται κυρίως σε φοιτητές, αλλά ποιου επιπέδου; Φοιτητές στα πρώτα έτη των σπουδών τους, τελειόφοιτους, μεταπτυχιακούς; Αυτό μας φέρνει στο δεύτερο επίπεδο συζητήσεων σχετικά με το βιβλίο. Μία άποψη είναι ότι ακριβώς επειδή το βιβλίο καλύπτει (συμβατικά) δύο γνωστικά πεδία και ένα μεγάλο αριθμό θεμάτων, αναγκαστικά κινείται υπάρχει υψηλός βαθμός γενικεύσεων (Wieand 2003, σελ.214). Με αυτήν την έννοια το βιβλίο είναι σίγουρα κατάλληλο για προπτυχιακό επίπεδο. Στην Ελλάδα που, δυστυχώς, δεν υπάρχουν πολλά ανάλογα βιβλία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ακόμη και από μεταπτυχιακούς φοιτητές που έρχονται πρώτη φορά «αντιμέτωποι» μ' αυτές τις προσεγγίσεις για τον χώρο.

Το τρίτο επίπεδο έχει να κάνει το πώς προσεγγίζει κανείς τα προβλήματα που παρουσιάζει η διάσταση του χώρου. Μία σειρά επιστημών και υποδιαιρέσεων τους, όχι πάντα εύκολα διακριτών μεταξύ τους, εξετάζουν αυτά τα προβλήματα, όπως για παράδειγμα η Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, η Περιφερειακή Επιστήμη στο βαθμό που είναι κάτι διαφορετικό, η Γεωγραφία και πιο συγκεκριμένα η Οικονομική Γεωγραφία, η «Γεωγραφική Οικονομική» (Geographical Economics) της ΝΟΓ, για να αναφέ-

ρούμε απλώς κάποιες τέτοιες προσπάθειες. Το πρόβλημα είναι ότι τελικά, τουλάχιστον στον ακαδημαϊκό χώρο, φαίνεται να αναπτύσσεται ένα ρεύμα που (ίσως αυθαίρετα και σχηματικά) θα αποκαλούσαμε Οικονομική Γεωγραφία, ρεύμα που συνήθως «υπηρετούν» γεωγράφοι (και στην Ελλάδα θα προσθέταμε μέχρι τώρα μηχανικοί, κυρίως αρχιτέκτονες) και σ' ένα άλλο ρεύμα, της Οικονομικής Ανάλυσης του Χώρου, που θα εντάσσαμε κυρίως οικονομολόγους. Το βιβλίο του McCann σε μεγάλο βαθμό θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις διδακτικές ανάγκες και των δύο αυτών προσεγγίσεων, αν και ανήκει στην δεύτερη.

Δύο τελικές παρατηρήσεις. Κάποια μικρά προβλήματα που υπάρχουν στις εξισώσεις, κυρίως σε κάποια από τα παραρτήματα, και που σχετίζονται με πρόσημα, αποτελέσματα που δεν παρουσιάζεται πως προκύπτουν, κα, διατηρούνται όπως είναι φυσικό και στο ελληνικό κείμενο. Πιθανότατα τέτοια μικροπροβλήματα να λυθούν σε επόμενη έκδοση. Αυτό που δεν υπάρχει στην προσεγγιμένη αυτή έκδοση, όπως και στα περισσότερα επιστημονικά βιβλία που εκδίδονται στην Ελλάδα ανεξάρτητα από εκδοτικό οίκο, είναι ένα ευρετήριο όρων και συγγραφέων. Ελπίζουμε ότι κάποια στιγμή αυτό θα αλλάξει προς όφελος των αναγνωστών.

Σημειώσεις

¹ Είναι χαρακτηριστικό ότι το βιβλίο του McCann έχει εκδοθεί μόνο στα Αγγλικά και Ελληνικά, όπως αναφέρεται στην προσωπική ιστοσελίδα του συγγραφέα (<http://www.rdg.ac.uk/economics/mccann.html>).

² Παρότι ο χώρος εδώ δεν το επιτρέπει είναι ενδιαφέρον κάποιος να δει την σύγκριση μεταξύ Αστικής Οικονομικής και Περιφερειακής Επιστήμης, έτσι όπως παρουσιάζεται στα κεφάλαια 2 και 3 του βιβλίου των Fujita, Krugman και Venables (1999) και κυρίως τις βασικές αρχές των δύο αυτών ρευμάτων της Οικονομικής Γεωγραφίας.

Πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι πετυχημένα Βορειοαμερικανικά εγχειρίδια Αστικής Οικονομικής, όπως για παράδειγμα του O'Sullivan (2003) ή του McDonald (1997) ασχολούνται σε κάποιο βαθμό με τα θέματα αυτά.

⁴ Εγχειρίδιο το οποίο είναι αυτό που προτιμά ο γράφων για να εκφράσουμε και μία προσωπική κρίση.

⁵ Όπου οικονομική, βλέπε επικρατούσα (και όπως κάποια θα έλεγαν νεοκλασική) προσέγγιση. Δηλαδή, έμφαση στην διαγραμματική παρουσίαση, χρήση κάποιων βασικών μαθηματικών εργαλείων, έστω και σ' αυτό το εισαγωγικό επίπεδο.

⁶ Όπως, για παράδειγμα, κάνει το βιβλίο του O'Sullivan (2003).

⁷ Απόψεις του Ricardo που όπως ισχυρίζονται κάποιοι είναι η αιτία για την «παραμέληση» της διάστασης του χώρου στην Οικονομική επιστήμη (και όπως θα μπορούσε κάποιος να προσθέσει είναι ίσως η αιτία για την «παραμέληση» του χώρου στην Μαρξιστική θεωρία).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Armstrong, H, Taylor, J, 2000, *Regional Economics and Policy*, 3rd edition, Blackwell, Oxford.

Arnott R. (ed.), 1996, *Encyclopedia of Economics*, Volume 1, *Regional and Urban Economics*, Part 1-2, Richard, Harwood Academic Publishers, Massachusetts.

Fujita, M, Krugman, P, Venables, A.J. (1999) *The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

McDonald, J, 1997, *Fundamentals of Urban Economics*, Prentice-Hall, New Jersey.

O'Sullivan, A, 2003, *Urban Economics*, 5th edition, McGraw-Hill, Boston.

Wieand, K, 2003, *Journal of Regional Science*, Vol.43 (1), 214-216.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

**«Το δημοσιονομικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
και ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός»
συνοδευόμενο με γλωσσάρι δημοσιονομικών όρων
και τρίγλωσσο λεξικό**

Θωμάς ΣΑΚΚΑΣ

Η συμμετοχή της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνεπάγεται νέο πλαίσιο λειτουργίας, νέες απαιτήσεις και περιορισμούς για την Ελληνική Δημόσια Διοίκηση, τον ιδιωτικό τομέα και τους πολίτες της χώρας μας.

Ειδικότερα η Δημόσια Διοίκηση πρέπει να λαμβάνει συνεχώς υπόψη της και να ενσωματώνει τις κοινοτικές πολιτικές και συστήματα που θα βοηθήσουν στην πορεία της προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Ενα από τα βασικά συστήματα και θεσμούς των οποίων η σπουδαιότητα και η βαρύτητα είναι αδιαμφισβήτητη είναι και το Δημοσιονομικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός.

Οι εγγενείς δυσκολίες και η περιορισμένη βιβλιογραφία τόσο για τα δημοσιονομικά όσο και για τον Προϋπολογισμό της

Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν οδηγήσει τους πολίτες και τις Υπηρεσίες να προσεγγίζουν το θέμα με μεγάλη δυσκολία και να το αντιμετωπίζουν κυριολεκτικά ως ταμπού.

Ο Δρ. Γ. Γεωργίου υπάλληλος του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους σε θέση Ειδικού Επιστήμονα που υπηρετεί σήμερα ως εμπειρογνώμονας στην Διεύθυνση του Προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανέλαβε την πρωτοβουλία της συγγραφής ενός βιβλίου για ένα τόσο εξειδικευμένο τομέα των Ευρωπαϊκών Πολιτικών, όντας σίγουρος ότι αρχικά αυτό θα αποτελέσει ένα εργαλείο για όσους ασχολούνται με δημοσιονομικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δεν είμαι βιβλιοκριτικός και ούτε επιδιώκω κάτι τέτοιο. Μελέτησα, συμβουλευτήκα και συμβουλευόμαι κείμενα του βιβλίου και θεώρησα αναγκαίο ως ανώτερος υπάλληλος του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους που ασχολείται χρόνια με τα δημο-

σιονομικά να καταθέσω την άποψή μου για το εν λόγω πόνημα το οποίο χωρίς να αντιμετωπίζει όλα τα ζητήματα αυτού του τεράστιου τομέα που διαπραγματεύεται, εντούτοις μπορεί να χαρακτηριστεί ως πρωτοποριακό και αξιόλογο.

Το βιβλίο του Γ. Γεωργίου, το οποίο προλογίζει ο Ευρωβουλευτής Γιώργος Κατηφόρης, αποσκοπεί να συμβάλει στην πληρέστερη δυνατή ενημέρωση με απλό και συστηματικό τρόπο, μιας ευρείας γκάμας αναγνωστών, για το δημοσιονομικό σύστημα της Ευρ. Ένωσης και τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό.

Απευθύνεται σε μια πλειάδα αναγνωστών, τόσο από τον ακαδημαϊκό κόσμο, όσο και τους τεχνοκράτες που ασχολούνται με τα ευρωπαϊκά θέματα, τα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης και του Ιδιωτικού Τομέα που ασχολούνται με τα ζητήματα των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων, τους φοιτητές των Ευρωπαϊκών Σπουδών, καθώς και κάθε πολίτη που θέλει να ενημερωθεί για τα ευρωπαϊκά δημοσιονομικά θέματα.

Σκοπός του βιβλίου είναι να κωδικοποιήσει, αναλύσει, ερμηνεύσει και αξιολογήσει το δημοσιονομικό σύστημα της Ε.Ε. και ιδιαίτερα τις βασικές λειτουργίες του.

Ο συγγραφέας επιχειρεί μια πρωτογενή ανάλυση των πλούσιων δημοσιονομικών στοιχείων και παρουσιάζει με συστηματικό και φιλικό προς τον αναγνώστη τρόπο τα βασικά στοιχεία του δημοσιονομικού συστήματος της Ε.Ε. Επιχειρείται ένας πρώτος συνολικός και ανά τομέα πολιτικής απολογισμός των ωφελειών, ενώ καταγράφεται και η καθαρή δημοσιονομική θέση της χώρας μας. Παρατίθενται αναλύσεις και για την εξέλιξη του δημοσιονομικού συστήματος στο μέλλον, σε περιβάλλον παγκοσμιοποίησης των αγορών, ενώ τεκμηριώνεται η ανάγκη για τη διαμόρφωση μιας εθνικής στρατηγικής για τα δημοσιονομικά θέματα της Ε.Ε., ενόψει και της πρόκλησης της νέας διεύθυνσης που αναμένεται ότι θα επηρεάσει και τη δημοσιονομική θέση της χώρας μας.

Ιδιαίτερως επισημαίνεται, η χρηστική σημασία των δύο ειδικών ένθετων παραρτημάτων του βιβλίου.

Στο μεν πρώτο, κωδικοποιούνται οι βασικές δημοσιονομικές λειτουργίες του κοινοτικού προϋπολογισμού, και παρουσιάζονται με συνοπτικό αλλά φιλικό τρόπο, οι βασικές έννοιες που χρησιμοποιούνται ευρέως και οι διαδικασίες που ακολουθούνται, τόσο κατά την κατάρτιση, όσο και την εκτέλεση του προϋπολογισμού. Πρόκειται για μια πρωτότυπη μορφή παρουσίασης των βασικών εννοιών του προϋπολογισμού με βάση τη θεματική προσέγγιση, όπου σε κάθε θεματική ενότητα (π.χ. έσοδα, δαπάνες, δημοσιονομικός έλεγχος) παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες και διαδικασίες που ακολουθούνται.

Στο δεύτερο παράρτημα εμπεριέχεται το γλωσσάρι βασικών όρων του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, προκειμένου οι χειριστές των δημοσιονομικών θεμάτων αλλά και στελέχη που προετοιμάζουν προτάσεις χρηματοδότησης να διευκολυνθούν στην ακριβή απόδοση των όρων στις γλώσσες εργασίας (ελληνική, αγγλική και γαλλική). Με το γλωσσάρι αυτό επιδιώκεται η εξοικείωση των αναγνωστών και ευρεία χρήση τους σε γραπτό και προφορικό λόγο με όρους κλειδιά σε σειρά δημοσιονομικών θεμάτων του Κοινοτικού Προϋπολογισμού.

Τέλος θα ήθελα να προτρέψω το συγγραφέα να συνεχίσει την ενασχόλησή του με τέτοια έργα και να επαναλάβω ότι το βιβλίο του Γ. Γεωργίου συμπληρώνει πραγματικά ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία για τα συναφή ευρωπαϊκά θέματα και αποτελεί πολύτιμο βοήθημα οδηγό γι' αυτούς που επιθυμούν να τα μελετήσουν, κατανοήσουν και να τα αναπτύξουν περαιτέρω.